

Grandpierre Atila

A Vágtázó Csodaszarvas, a magyar néplélek ősrétege és az őszerejű népzene

A Vágtázó Csodaszarvas zenekar létrejött. A 2005-ben alakult Vágtázó Csodaszarvas zenekar a magyar népzene ősrétegét, ezen belül a nagy eurázsiai síkság lovas népeinek őszerejű népzenejét eleveníti fel. A VCSSZ zenéje az életerő diadalának jegyében születik, a kozmikus életre nyit kapukat, rendkívüli energiával és összetartozás-élménnyel tölt fel, amely legjobban a koncert hevében élhető át. A zenekar tagjai: Fábri Géza (koboz, tambura, ének), Molnár Kriszta (hegedű), Fazekas András (dob), Fábri András (ciszter), Orczi Géza (buzuki, bolgár tambura, bolgár tapan), Vaskó Zsolt (magyar duda, pásztorfuru-lyák, fuvola, szoprán szaxofon, töröksíp, dorombok), M. Gebri Bernadett (ének), Benkő Róbert vagy Bramsz Mocskonyi Péter (nagybőgő), Bakos Csaba (macedón tapan), Bese Botond (magyar duda) és Grandpierre Atila (ének). A zenekar 15 éves fennállása óta négy lemezt jelentetett meg; első két lemezünk, a *Tiszta Forrás* és a *Végtelen Ázsia!* platinalemez lettek. Harmadik lemezünk a *Csillaglovaglás*, a legújabb 2017-ben jelent meg, a címe: *Örömtüzek a világ tetején*.

A Vágtázó Csodaszarvas szellemisége. Manapság a népek sorsáért folyó küzdelem nem a csatatereken, hanem a néplélek mélyén zajlik. A népzene a néplélek legközvetlenebb megnyilvánulása. A Csodaszarvas a

magyar nép és egyben az Élő Világegyetem jelképe. A Vágtázó Csodaszarvas zenekar azért jött létre, hogy feltöltse életünket a magyar népzene ősrétegében rejlő kimeríthetetlen természeti erővel. Vágtázunk, hogy a romlatlan, természetes nagyságukat őrző ősi erők felelevenedjenek. Vágtázunk, hogy a magyar néplélek visszanyerje ősi életerejét.

A koncertbeszámoló, lemezismertetések, visszajelzések szerint a Vágtázó Csodaszarvas zenéje *„a legjobb, amit az ember mástól kaphat!”*; *„tűz az öröklétből”, „adrenalinbomba!”*, *„hasonló, mint a ruha nélküli síelés”*.

„Szent révület ez, ami valami olyat ad vissza az embernek, ami ugyan el nem vészett, de ilyen minőségben ritkán jelenik meg életünk sodrában. Elementáris, ösztönös, ezzel együtt mégis ott vannak a magasabb szférák, lelkünk legmélyének örömköltésai, a valódi szabadság szelleme, a természet, az istenek és az ember között átívelő híd.” (Blogisztán, 2009)

„A Végtelen Ázsia! a magyar egyetemes kultúra egyik igen fontos alkotása, méltó tisztelgés Bartók Béla és Kodály Zoltán szelleme előtt.” (Poós Zoltán, Kultúrpart, 2008; https://kulturpart.hu/2008/10/29/szarvassa_valtozott_fiak)

„A Vágtázó Csodaszarvas muzsikája az égig ér, és még azon is túl, örök lánggal a közepén. Tűz, ami

bennünk, lelkünk mélyén él, ott lüktet örökké.” (N. Csákány Miklós, 2007)

„Aligha akad más olyan muzsika, amellyel ennyire hatásosan győzhetnénk meg nemzeti múltunk, örökségünk hatalmas, máig ható erejéről honfitársainkat és akár az egész világot, mint a Vágtázó Csodaszarvas zenéje. Aki egyszer meghallja, soha többé nem felejt el, mindig keresni fogja.” (Kiss Eszter Veronika, Magyar Nemzet, 2005. december 5.)

„Tiszta népzene, magyar őstörténelem és tomboló erő – ez a Vágtázó Csodaszarvas.” (Pataki Tamás, Magyar Nemzet, 2017. december 8.)

A Vágtázó Csodaszarvas abból az érzésvilágból született, amelyről Édesapámtól, Kolozsvári Grandpierre Endrétől gyermekkoromban sokszor hallottam: a teljes élet örök vágyából. Az ősi időkben ez a vágy szervezte meg a magyarság életét és társadalmát. A társadalom hatásrendszere egy hipnotikus erő, amit a nyugati civilizáció is felhasznál – lásd például *A Mátrix* című filmet –, de a nyugati berendezkedés inkább uralni akarja az embert, ahelyett hogy a legjobb énkifejlődését segítené. De nem is olyan régen, nem sokkal több, mint ezer évvel ezelőtt, a magyarság még saját maga szervezte meg életét, a magyar közösség maga irányította a köz életét, ősi tudása és hagyományai alapján. Ekkoriban társadalmunk egész berendezkedése a jólét mellett a boldogság és az értelmes élet biztosítására, az ember legnagyobb képességeinek felfedezésére és kifejlesztésére, az emberi alkotóerő közösségi ünnepeken történő felerősítésére irányult. Tudtuk, hogy az életünk csak úgy lehet teljes, ha egymást segítve visszük előre. Nem is olyan régen még az emberi erőktől teljes, mágikus korban, az Aranykorban él-

tünk. Nem olyan képtelenség ez, mint ahogy manapság beállítják. Számomra a zene jelentette ezt a társadalomból érkező mágikus erőt, mert a zene már ötéves koromban úgy el tudott varázsolni, hogy a zenehallgatás időszakára megszűnt a kapcsolatom a külvilággal. Olyan erő elevenedett fel bennem, amitől különleges tudatállapotba kerültem: láttam és éltem a zene világában. Egyes magyar népdalok különösen mély húrokat pendítettek meg bennem. Megéreztem, hogy a magyar népzeneben rendkívüli erő rejlik. Elhatároztam, hogy olyan zenekart hozok létre, amely új életet ad ennek a rendkívüli, emberi és varázslatos erőnek.

A nyugati civilizáció előtti mágikus korban a zene azért született, hogy kifejezze legmélyebb, túlcsonduló érzéseinket, hogy közösségi ünnepeinken magasabb és tisztább tudatállapotba kerüljünk, és a zene révén vegyük fel a kapcsolatot a magyar néplélekkel, az emberré válást ösztönző kozmikus természeti erőkkel. Évmilliárdok óta az egész bioszférát – ezt a csodálatos ökológiai rendszert –, s benne minden földi élőlényt a Világegyetemet mozgató és fejlődésre bíró, kimeríthetetlen életerő és a benne rejlő alkotóerő éltet. Ez az erő bennünk is ott rejlik, személyesen, belső világunk legmélyén. Ez a kimeríthetetlen alkotóerő az életösztön. Ennek, a Földön az élővilágot felvirágoztató, rendkívüli alkotóerejű életösztönnek az emberben a legközvetlenebb megnyilvánulása a zenei alkotóösztön és a zene iránti fogékonyság. Ezzel a felfogással rokon az ókori kínai filozófia meglátása, amely szerint a zene a Mennyek ajándéka, alapelvei a Világmindenség törvényeiből adódnak, és rendkívüli erővel képes hatni az emberekre.

Ha spiritualitás alatt az embernek az egyénnél magasabb szintű életközösségekhez, a családhoz, a nemzethez, az emberiséghez, a földi élővilághoz és az Élő Világegyetemhez való kötődését és elkötelezettségét értjük, akkor az ősi népzene a természetes spiritualitást fejezte ki. Ha a néplélek összeforr az ezeket a természetes életközösségeket éltető kozmikus életerővel, őseréjűvé válik. Az ősi magyar népzene egyszerre volt közösségerősítő, spirituális és őseréjű. Életösztönünk maga az egész Világegyetemet átható kozmikus életerő, ahogy áthatja szervezetünket, lelkünket és tudatunkat. Ezért természetes módon vágyunk arra, hogy előntsenek azok az érzések, amelyek szinte törvényerővel születnek, legjobb énkéntől, legjobb érzéseiből, amelyekről érezzük, hogy meg kell valósulniuk. Olyan zenekart vágytam létrehozni, amelynek zenéje az ősi magyar néplélekben rejlő indíttatásokból fakad.

1974-ben hallottam egy olyan mongóliai népzene, amely olyan volt, mint amikor valaki élete egészének sajgató érzésétől túlcsondulva a hegytetőn adja ki magából az égnek bensője minden szépségét és fájalmát, hogy visszaadjon valamit azoknak a lélekeltető természeti erőknél, amelyekből minden élet fakad, s ezáltal hazataláljon egy magasabb és igazabb világba, amely továbbviszi az életet a néplélek időtlen időkben zajló világába, az érzések kozmikus világába. A kozmikus értelmet hordozó néplélekhez tartozó sorsunk továbbvitele az, amiért mi idekerültünk a Földre, amiért magyarnak születtünk, amiért magyarként tudunk teljes lélekkel teljes életet élni.

A magyar néplélek valójában ismerte saját égi törvényekben gyökerező világát. Ez az égi összefüggé-

sekben érző magyar néplélek alkotta meg az Élő Világegyetem jelképét annak a kozmikus Csodaszarvasnak alakjában, amelynek regősénekeink szerint „*ahány szőre-szála, annyi csillag rajta*”. A csillagvilágot bundájában hordozó Csodaszarvas maga az eleven kozmikus varázserő. Regőséneink ismerték a világ kozmikus titkait. Sebestyén Gyula – a népi műveltség máig egyetlen olyan kutatója, aki a regősökről egy egész könyvet írt – kimutatta, hogy regőséneink több mint hatezer éves, magas szintű csillagászati tudásra épülő hagyományt őriznek, olyan hagyományt, amely az ókori Mezopotámiából is ismert. Regőséneink különlegesen magas tudású sámánok, mágusok voltak, a népelet központi szereplői, történelmi regéink, hősénekeink regélői, a nemzeti emlékezet őrzői, a csillagvilág titkainak tudói. A Mindenség egész lényünket kihívó varázsa volt az, ami miatt csillagász lettem, és ugyanez a varázslatos, mágikus érzés volt az, aminek hatására megalakult a Vág-tázó Csodaszarvas. A nyugati világ egyre inkább varázstalanított világ. Az ősi magyar világ varázslatos világ. A zenekart azért hoztam létre, hogy az ősi magyar varázslatos világ újjászüllessen bennünk.

Az ókori civilizációkban a zenét a magasabb, kozmikus világból eredő mágikus erőként fogták fel. A *Magyar Nyelv Értelmező Szótárának* (1979, IV: 905.) meghatározása szerint „*A mágikus – olyan <képesség, megnyilatkozás>, amelynek hatása alól szinte lehetetlen szabadulni; bűvös, lenyűgöző, varázsos erejű.*” A modern világban a zene – és vele az ember – felszínesebbé vált. Ahogy Zolnay László írja *A magyar muzsika régi századaiból* című könyvében, „*a sámándal a XI. század elején me-*

rült alá a népzene, a népi ének történet alatti mélyrétegeibe". Földalatti zenévé vált, ezer évvel ezelőtt. De bennünk, a néplélekben tovább élt. 17 évesen éppen egy baráti társaságban zenéltünk, amikor egyszer csak elhatalmasodott bennem egy akkor születő érzés, elvesztettem az öntudatomat, minden kapcsolatomat a külvilággal. S ahogy mesélték, rohanni kezdtem, nekirohantam a szobafalnál álló szekrénynek, elkezdtem dörömbölni az ajtaján, egyre erősebben, erősebben, és hirtelen öntudatlanul kitört belőlem egy ének, egy elemi erejű érzés, amitől zenévé váltam. Amikor visszaváltottam emberi alakba, társaim hűledezve néztek rám, s azt mondták: „Atilla, nem tudtuk, hogy egy műezzin lakik benned.” Mert ez az ének olyan volt, mint egy időtlen keleti fohász. Hasonló élményeim sorozatban követték egymást. Ösztönös, varázslatos, sámánisztikus, elemi erők öltöttek ilyenkor bennem zenei formát.

Különleges esemény volt az életemben, amikor 1982-ben Bartók *Mi a népzene?* című könyvében találtam meg élményeim és az ezek nyomán a zene mágikus erejéről és kozmikus értelméről alkotott felfogásom párját. Bartók Béla ugyanis így írta le az igazi népzene: „**A népzene az illető nép zenei ösztönének elemi erejű kifejezői**” (Bartók 1929/1981, 9.), a népzene „**a városi kultúrától nem befolyásolt emberekben öntudatlanul működő természeti erő átalakító munkájának eredménye**” (Bartók 1931/1981, 30.). Vagyis éppúgy különleges tudatállapotban jelentkezik, éppúgy az öntudaton túli elemi erő eredménye, és éppúgy népzenei jellegű ennek az elemi erőnek a hangzó eredménye, mint amit magamon sorozatosan tapasztaltam! Nem csoda,

hogy Bartók nyomába eredtem. És amit Bartókról megtudtam, kísértetiesen egyezett személyes tapasztalataimmal.

„*Bartók tudományos műveinek és művészi alkotásainak analízise arról győz meg minket, hogy a mesztert világnézete sodorta a nép felé. Mint parton álló figyelte a nagyváros sodrát, melynek embere Aristipposz hedonista életművészetét vallja: élni a jelennek, nem törődni a jövővel és a múlttal. Látja, hogy lelkéből a cím, rang, hír kiölt minden humanitást, őszinteséget, s ezért embertelenné és képmutatóvá deformálódott, aki az álarc vértje mögül harcol mindenki ellen. Bartók megérzi, hogy e feszültség robbanása maga alá temeti a magát kulturálnak kendőző embert. A megborzadó és kiábránduló mester keresi az ősembert, akinek tudását a civilizáció máza és jellemét az etikett formulái befödtek, eltemették. Keresi az ősembert, akinek lelkében őszinteségre és világában otthonra talál*” (Baló József, doktori értekezés *Bartók és a népzene* címmel, 1948, 13–14.). Bartók székelyföldi népdalgyűjtő körútjáról hazatérve ezt nyilatkozta a pesti újságíróknak: „**Egy fillér nélkül jöttem meg, de a világ legnagyobb kincsét hoztam haza.**” Miben rejlik a világ legnagyobb kincsének, a Székelyföldön megtalált népzeneének a titka, Bartók felfogásában? Bartók maga ezt írja: „**a népzene a természet tüneménye... Éppen ezért olyan gyönyörű, olyan tökéletes a népzene.** A tiszta zenei gondolat megtestesülése, mely bámulatba ejt egyrészt a forma tömörségével és kifejezéstelenségével s az eszközök gazdaságosságával, másrészt frissességével és közvetlenségével.” Az igazi népzene „**ugyanazzal a szerves szabadsággal fejlődött,**

mint a természet egyéb élő szervezetei: a virágok, az állatok" (Bartók 1925/1981, 14.). Vagyis Bartóknál is a Természet életerejével, az élő Világegyetemmel függ össze ez a népzenei szülő természeti erő!

Ez a természeti erő tehát egylényegű a zenei (alkotó) ösztönnel és a Természet egyéb élő szervezeteinek életét irányító ösztönnel, a virágok, az állatok életösztönével! Emberben, növényben, állatban egyaránt jelen levő ösztönről van tehát szó, s így ez az ösztön nem lehet más, mint maga az életösztön, s ha természeti erő, akkor az egész Világegyetemet áthatja! Bartók tehát ezt az **egyetemes, kozmikus életösztönt** tartja annak a természeti erőnek, amelyből az igazi népzene születik! A nyugati civilizáció tudományos világnézetének szellemi látóhatára az anyagi világnál bezárul. Bartók ennél messzebb látott, a magyar népzeneben rejlő néplélek erejével, így fedezte fel, hogy az életösztönben ott rejlik a zenei alkotóösztön is. Ezt csak egy olyan világnézet alapján értelmezhetjük, amely az életet éppúgy a Világegyetem alapvető valóságának tartja, mint az anyagot. Bartók népzene-meghatározása szerint léteznie kell egy olyan természeti erőnek, amely egylényegű a zenei alkotóösztönnel és a Természet egyéb élő szervezeteinek életét irányító ösztönnel, a virágok, az állatok életösztönével. Valóban, **a virágok éppúgy arra törekednek, hogy belső világukból a tőlük telhető legnagyobb szépséget röpítsék a külvilágba, mint a néplélek.** Ezt a törvényt neveztem el a virágok törvényének.

Ennek a természeti erőnek van egy sajátosan magyar arca is. A népzene kutatás kimutatta, hogy minden egyes nemzetnek megvan a maga egyedi stílusa, „mely bizonyos ze-

nei beállítottságban nyilvánul meg" (Bartók 1925/1981, 13.). Ez az ösztönös lelki beállítottság a népben élő Természet-, illetve világfelfogásból és a nép ösztönös életfelfogásából ered. A városokban divatosná váló népies műzenétől megkülönböztetésül Bartók az ebből a tiszta forrásból születő népzenei **igazi népzene**nek, **parasztné**nek nevezi. Ezek a népzene „salaktól mentes, ősi, ideálisan egyszerű" (uo., 31.), „tiszta és autentikus" formái (uo., 14.). A népzeneből megérezhetjük népünk igazi arcát, lelki-szellemi irányultságát, önazonosságának jellegét. **A magyar népzene figyelemre méltó s talán egyedülálló sajátossága, hogy ősrétege őseréjű, életigenlő és világigenlő jellegű.** Ennek az őseréjű, életigenlő és világigenlő lelki beállítottságnak kiemelkedő jelentősége van a magyarság és minden nép számára, mert **ez a természeti erő a népek felemelkedésének természeti forrása.** Az őseréjű népzeneben rejlő erőforrás, amelyet Bartók „Tiszta forrás"-nak nevezett, képes a nemzetudatot egyetemes értékek köré szervezni. S bár kedvezőtlen viszonyok esetén évszázadokig, évezredekig lap panghat, amint kedvező társadalmi viszonyok alakulnak ki, hajlamos kibontakozni és érvényre jutni, minden nép javára.

A néplélek beállítottságának megértése is kulcsjelentőségű lehet nemzetünk önazonossága (identitása) és cselekvőképessége számára. Márpedig **minden nép sorsa alapvetően megbirkózóképességétől függ, attól, mennyire képes a legkülönbözőbb helyzetekben megtalálni a saját önazonossága számára legkedvezőbb megoldást.** Ez pedig attól függ, mennyi energiát tud meríteni önazonosságából, hogyan tudja döntéseinek

irányát saját világ- és életfelfogása alapján betájolni. *Ha a magyar néplélek mélyén egy természeti erő, maga a kozmikus életöszton rejlik, akkor ez ténylegesen kimeríthetetlen energiaforrást jelent minden nép felemelése számára. Az őszerejű népzene a népek felemelő jövője érdekében újjá kell születnie.* És mivel örök természeti erőtől születik, előbb-utóbb újjá is születik. Már csak az a kérdés: mikor és hol. Magyarországnak különleges esélye van arra, hogy elsőként álljon a népeket felemelő, a népzeneben rejülő felemelő erő mellé.

Ósi Magyarország című könyvem 10. fejezetét teljes egészében a magyar népzene őstörténelmének szenteltem. Sok segítséget kaptam ehhez Juhász Zoltántól, *A zene ősnyelve* és *A népzene kultúrkörei* c. könyvek szerzőjétől, aki ezt a fejezetet lektorálta. Ezek az eredmények azt jelzik, hogy a magyar népzene alaprétege mágikus énekekből, szakrális varázsénekekből áll. Ez a varázserejű magyar népzene volt az őskőkori Selyemút népzeneje, több mint 10.000 éven át, s nyomai a magyar népzene-től a Volga menti, a közép-ázsiai és a kínai népzeneig jól kimutathatók. Ennek a szakrális, mágikus erejű népzene a szellemisége folytatódott a nagy eurázsiai síkság lovas népeinek népzenejében. Zenekarunkkal sokat merítünk ezekből a népzenekből, fellevenítjük őket.

A Vágtázó Csodaszarvas működése. Első koncertünk után a Petőfi Csarnok igazgatója, Fogarasi Lajos azt mondta, ha német zenekarként Berlinben lenne a székhelyünk, akkor ilyen múlt és ilyen koncertek után a berlini önkormányzat felajánlaná, hogy biztosítja a legjobb feltételeket minden próbánk és koncertünk

számára. 2005-től 2009-ig – amíg Fogarasi Lajos volt a Petőfi Csarnok igazgatója – rendszeresen próbáltunk és gyakran felléptünk ott. Ezután a Budai FONÓ Zeneház vált a törzshelyünké. Minden évben adunk itt koncertet, akárcsak az A38-as hajón, ahol hagyományos karácsonyi nagykoncertjeinket tartjuk. Lemezeinket a FONÓ Records adta ki.

Sokszor játszottunk a Magyarok Országos Gyűlésén, a kezdetektől máig, ha nem is minden évben. Számos fesztiválon megfordultunk, az Ördögkatlantól az Everness Fesztiválig, az erdélyi EMI Fesztiváltól Délvidékig és a Mediawave-ig, Balatonlellétől Szigetvárig; a Dürer Kertben is gyakran léptünk fel. Nincs menedzserünk, manapság kevés a meghívásunk, de ha hívnak, megyünk.

Amikor 2016-ban Lengyelországban megnyílt a másfél éven át tartó Magyar Évad, a lengyel szervezők, s köztük Maciej Szajkowski, a világhírű Warsaw Village Band zenekar vezetője, a lengyel zenei élet kiemelkedő alakja, a Vágtázó Csodaszarvast kérte fel a varsói ünnepélyes nyitókoncert megtartására. Ebből az alkalomból Maciej Szajkowski egy kisebb lengyel turnét is szervezett a számunkra.

A Vágtázó Csodaszarvas hitvallása.

Az egyes ember a család, a nép, az emberiség, a földi élővilág életének gyümölcse, a földi élővilág a kozmikus életé. Az élő Világmindenség egyik, kék fényben ragyogó bolygóján lakunk, és az a feladatunk, hogy lelkünk megérzőképességének a lehető legteljesebben átadjuk magunkat, megérezzük, megértjük és megvalósítsuk, amit meg kell tennünk a kozmikus életfolyamat földi kiteljesedéséhez. Életünk kiindulópontja és végső viszonyítási pontja tehát lelkünk meg-

érzőképességében rejlik, ezért olyan zenére van szükség, amely biztosítja az átjárót annak az életnek a megéréséhez, amire születtünk.

Életközösségek rendjében élünk. Az egyén nem kitüntetett, csak a mai individualizmus tekinti az élet egyetlen lehetséges formájának. A nép éppúgy élő egész, mint az egyén, mint az emberiség, mint a bioszféra, mint az Élő Világegyetem. A néplélek a valóságban éli életét, az egyéni életnél magasabb szerveződési szinten, a világrendben közelebb a Nagy Egészhez, az Egy-hez. A Világlélek életfolyama a néplélekben tör előre a valóságba, a földi megvalósulásba.

Ahogy a magyar nyelv gondolataink megfogalmazásának anyá-

nyelve, a magyar népzene a magyar lélek anyanyelve.

Ezeréves földalatti élet után a magyar népzene újjászületése folyamatban van. Száz évvel ezelőtt először Bartók emelte fel a föld alól a népzénet, az igazi népzénet, amelyet természeti erő hajt. Napjainkban újra eljött az ideje a magyar lélek felelevenedésének. Nem mi vagyunk az elsők, és nem is az utolsók. Az őseréjú népzene előbb-utóbb újjá fog születni, mert a Mindenség örök életerejéből fakad. A 21. században a világ az anyagi jólét elérése után a lélek és a tudat, a közösségi élet fejlődése, a Természet megbecsülése felé fordul. Eljön az ideje a magyar néplélek megbecsülésének is.

